

1. Situering

Vanaf 1 september 2017 liepen de overgangsmaatregelen die tijdens de academiejaren 2015-2016 en 2016-2017 van kracht waren met betrekking tot GON-begeleiding (geïntegreerd onderwijs) voor studenten met een functiebeperking in het hoger onderwijs af. Een nieuwe regeling voorziet dat de begeleiding van studenten met functiebeperkingen vanaf academiejaar 2017-2018 voortaan een duidelijke opdracht is binnen het beleid van alle hogescholen en universiteiten. Instellingen hoger onderwijs zijn zelf verantwoordelijk voor het operationaliseren van het ondersteuningsmodel inclusief hoger onderwijs. Conform zijn kernopdrachten, ondersteunt het Steunpunt Inclusief Hoger Onderwijs (SIHO) de instellingen hoger onderwijs bij het ontwikkelen en het implementeren van de nieuwe regeling. Op vraag van de Vlaamse Overheid rapporteerde het SIHO eind november een stand van zaken van over de implementatie van de nieuwe regeling en de ondersteuning die het SIHO geboden heeft. Gezien de nieuwe regeling pas van start ging op 1 september 2017, is het SIHO van mening dat het te vroeg is om al een uitspraak te doen over de effecten van het ondersteuningsmodel inclusief hoger onderwijs. In deze bijdrage rapporteert het SIHO een synthese van eerste bevindingen.

2. Stand van zaken implementatie ondersteuningsmodel

2.1 Het ondersteuningsmodel inclusief hoger onderwijs

Hoewel er onderlinge verschillen zijn tussen de instellingen in de operationalisering van het ondersteuningsmodel hoger onderwijs, zijn de krijtlijnen van het ondersteuningsmodel in de diverse instellingen gelijkaardig. Zo behouden de instellingen en versterken ze waar nodig de sokkel van zorgcoördinatie. De zorgcoördinator¹ is een duidelijk aanspreekpunt in verband met studeren met een functiebeperking voor studenten, docenten en medewerkers van een (cluster van) opleidingen of faculteiten. Hij coördineert de (toekenning van) redelijke aanpassingen en bijkomende zorg en ondersteuning voor studenten met een functiebeperking, en ondersteunt en informeert docenten/opleidingen in het realiseren van inclusief onderwijs. Daarnaast voorzien begeleiders voor studenten met een functiebeperking² in studentgecentreerde en handicapspecifieke begeleiding van studenten met een functiebeperking waarvoor onderwijs- en examenaanpassingen onvoldoende zijn.

¹ De terminologie is instelling specifiek. Waar bepaalde instellingen spreken over een zorgcoördinator, gebruiken andere instellingen de term zorgcoach, trajectbegeleider, talentcoach, diversiteitscoach, aanspreekpunt functiebeperking, ed.

² Ook deze terminologie is instelling specifiek. In de praktijk worden de termen coach student & functiebeperking, talentcoach, coach integrale begeleiding, zorgcoach ed. gebruikt.

In bepaalde instellingen wordt deze begeleiding eveneens aangeboden door de zorgcoördinator.

Het ondersteuningsmodel in het hoger onderwijs werkt doorgaans volgens vier principes. De begeleiding is vraaggestuurd (op basis van zorgnoden van student), stimuleert empowerment (versterken van de autonomie van de student), behelst een opleidingsgebonden begeleiding, en is gericht op de student en zijn omgeving (waar nodig wordt ook ingezet op het coachen van bv. de stagebegeleider van de student).

De inschatting van welke student de aangepaste begeleiding nodig heeft, gebeurt op basis van een assessment. Dit betreft een handelingsgerichte analyse van de onderwijsbehoeften van de student in de specifieke context. Dit assessment, doorgaans uitgevoerd door de zorgcoördinator, betreft een interactief proces met de student waarbij er niet louter wordt ingezoomd op de functiebeperking, maar ook op de sterktes van de persoon en de wisselwerking tussen de persoonskenmerken en omgevingskenmerken op het hele spectrum van leren en leven. Naast het bepalen van gepaste onderwijs- en examenmaatregelen wordt ook de nood aan begeleiding in kaart gebracht en worden afspraken gemaakt over de inhoud en de frequentie.

Het assessment is een cyclisch proces en wordt geregeld (doorgaans semestrieel) hernomen. Dit laat toe de redelijke aanpassingen en begeleidingen te evalueren en waar nodig bij te sturen, of in onderling overleg af te bouwen of stop te zetten. Net zoals in het leerplichtonderwijs geldt dat de geboden ondersteuning op maat, flexibel en zo lang maar niet langer dan nodig wordt aangeboden.

2.2 Inzet van de financiële middelen

Om het beleid ten aanzien van studeren met een functiebeperking kracht bij te zetten, ontvangen de hogescholen en universiteiten jaarlijks een extra budget dat wordt toegevoegd aan de sociale toelage. In totaal gaat het over een herinvestering van 4 miljoen euro, die vroeger via het leerplichtonderwijs werd ingezet in het hoger onderwijs, en voortaan rechtstreeks via de instellingen wordt verdeeld. De verdeling van de middelen tussen enerzijds de sociale toelagen van de universiteiten en anderzijds die van de hogescholen wordt geregeld via Artikel III.67 van de Codex Hoger Onderwijs (gewijzigd door Decreet XXVII betreffende het onderwijs van 8 juni 2017) en is gebaseerd op de huidige spreiding van generatiestudenten met een functiebeperking met een VAPH-nummer over de universiteiten en hogescholen.

Zoals omschreven in artikel II.276, §3 van de Codex Hoger Onderwijs, worden de aanvullende middelen ingezet om redelijke aanpassingen/ondersteuning voor opleidingsgebonden materies (bv. zoals onderwijs- en examenmaatregelen, onderwijsleermiddelen, studiebegeleiding) inzake studenten met functiebeperkingen te voorzien.

De toegekende middelen worden in zowel de universiteiten als de hogescholen ingezet voor de *aanwerving van studentenbegeleiders en/of zorgcoördinatoren*. Zowel de hogescholen als universiteiten hebben in de periode juni-juli vacatures voor studentenbegeleiders en/of zorgcoördinatoren gepubliceerd. De selectiegesprekken vonden doorgaans plaats in de periode augustus-september zodat begeleiding bij de opstart van het academiejaar

gegarandeerd was. De vacatures kenden een grote respons en werden vaak ingevuld door GON-begeleiders die reeds ervaring hadden met de begeleiding van studenten in het hoger onderwijs. Op die manier is er heel wat expertise uit het buitengewoon onderwijs in de instellingen hoger onderwijs ingekanteld.

In tegenstelling tot de universiteiten, voorzien een aantal hogescholen nog werkingsmiddelen om *begeleiding vanuit het buitengewoon onderwijs in te kopen*. Dit gebeurt voornamelijk in functie van studenten met een motorische, visuele of auditieve beperking.³ Instellingen zien deze maatregelen als overgangsmatregelen, en zetten met ondersteuning van het SIHO sterk in op het versterken van de eigen expertise voor deze doelgroepen (zie ook punt 3 ondersteuning vanuit het SIHO).

2.3 Een belangrijke stap voorwaarts

Algemeen kan gesteld dat de implementatie van het ondersteuningsmodel inclusief hoger onderwijs een belangrijke stap vooruit is in het realiseren van inclusief hoger onderwijs:

- (1) Door het toekennen van een aanvullend budget met specifieke invulling aan de sociale toelage van de instellingen, garandeert de overheid net zoals het VN-verdrag voorschrijft, een blijvende aandacht voor het voorzien van ondersteuning voor studenten met een functiebeperking zodat ze volwaardig kunnen participeren in het hoger onderwijs.
- (2) Door ook een uitbreiding te voorzien voor de universiteiten, wordt het talent van iedere student en de nood aan intensieve begeleiding, ongeacht welke richting de student uit gaat, erkend. Dit waarborgt een oriëntering die gericht is op het talent van de student, en niet op de ondersteuning die al dan niet voorhanden is.
- (3) De aangepaste begeleiding die via GON-begeleiding voorzien werd, hoeft niet langer vanuit het buitengewoon onderwijs te worden georganiseerd, maar kan rechtstreeks vanuit de instelling worden gerealiseerd. Door die verschuiving kan het hoger onderwijs zich ontwikkelen tot een volwaardig inclusief onderwijssysteem zoals ook het VN-Comité vooropstelt. Voor studenten met een functiebeperking is dit minder stigmatiserend.
- (4) Doordat de overheid het budget rechtstreeks toekent aan de instelling hoger onderwijs kan de ondersteuning efficiënter, flexibeler en meer op maat van de noden van studenten en de context hoger onderwijs worden georganiseerd dan het geval was toen de begeleiding afhankelijk was van een context buiten de instellingen van zowel de hogescholen als de universiteiten.
- (5) Doordat de overheid geen strikte criteria oplegt inzake criteria van de handicap en de duur/organisatie van de ondersteuning, kan ook ondersteuning geboden worden aan een ruimere groep studenten met een functiebeperking. Zo komt een student die een diagnose autismespectrumstoornis krijgt in het hoger onderwijs en specifieke onderwijsbehoeften ervaart, nu ook in aanmerking voor ondersteuning.

---

³ Het verschil met universiteiten kan in verband gebracht worden met het gegeven dat universiteiten nooit een beroep konden doen GON-ondersteuning en bijgevolg al heel veel expertise inzake sensorïele en motorische functiebeperking hebben opgebouwd.

2.4 Aandachtspunten

De Vlaamse Overheid zet met de implementatie van het ondersteuningsmodel inclusief hoger onderwijs een belangrijke stap voorwaarts in het realiseren van inclusief hoger onderwijs. Aandachtspunten zijn evenwel dat:

- (1) de instellingen hoger onderwijs het extra stuvo-budget dat toegekend wordt voor de ondersteuning van studenten met een functiebeperking, blijvend inzetten voor wat in artikel II.276, §3 van de Codex Hoger Onderwijs omschreven is als opleidingsgebonden ondersteuning van studenten met een functiebeperking. Op basis van de toevoeging van 4 miljoen euro aan de globale portefeuille van de STUVO-middelen en de decretale bepalingen, kan verwacht worden dat de hogescholen 10% en de universiteiten 5% van hun STUVO-budget inzetten voor de opleidingsgebonden ondersteuning van studenten met een functiebeperking.⁴ Dit evenwel met respect voor de vrije aanwending in functie van de noden van de STUVO-middelen en de totale middelen die een instelling ontvangt.
- (2) de Vlaamse Overheid voldoende middelen ter beschikking stelt aan instellingen hoger onderwijs zodat ze, onafhankelijk van schaalgrootte, het opleidingsbod en de opleidingsduur, de ruime groep van studenten met een functiebeperking in het hoger onderwijs doeltreffend kunnen ondersteunen.

3. Ondersteuning vanuit het SIHO

Om instellingen hoger onderwijs te ondersteunen bij de implementatie van de nieuwe regeling, voorzag het SIHO in informatieoverdracht, ontwikkelde het materialen en organiseerde het vormingsmomenten om het beleid naar de praktijk om te zetten, en voorzag het via intervisie in procesbegeleiding op maat. Het SIHO zette ook in op de afstemming met relevante beleidsorganisaties uit zowel het hoger als het leerplichtonderwijs.

3.1 Informeren over nieuwe regeling

Het SIHO overlegde regelmatig met de Vlaamse Overheid over de regeling, en ging in overleg inzake knelpunten en onduidelijkheden uit de praktijk. Het SIHO koppelde deze informatie op regelmatige tijdstippen via mail terug naar de aanspreekpunten en de beleidsmedewerkers van koepelorganisaties en de Vlaamse Onderwijsraad.

---

⁴ Aan de initiële envelopperaming van 2017 (24.273.258 € voor de hogescholen en 22.967.684 € voor de universiteiten) is respectievelijk 2,8 en 1,2 mio toegevoegd. Afgezet tegenover de oorspronkelijke bedragen betekent dit een stijging van 11,5% voor de hogescholen en 5,2% voor de universiteiten, en een stijging van 9,2% op het geheel van beide samen. Afgezet tegenover het totale budget (dat jaarlijks evolueert door de index, en op instellingsniveau op basis van studiepunten) gaat het over een percentage van respectievelijk 10,3% voor de hogescholen en 4,9% voor de universiteiten, en 7,8% op het geheel. Als richtlijn kan gesteld worden dat hogescholen 10% en universiteiten 5% van hun STUVO-budget inzetten voor de opleidingsgebonden ondersteuning van studenten met een functiebeperking.

3.2 Materialen om het beleid naar de praktijk om te zetten

Waar mogelijk formuleerde het SIHO ook suggesties aan instellingen om de decretale wijzigingen efficiënt in de praktijk om te zetten. Zo ontwikkelde het SIHO voor de instellingen hoger onderwijs:

- (1) een leidraad 'ondersteuningsmodel inclusief hoger onderwijs: van beleid naar praktijk'. Naast een overzicht van de nieuwe regeling, biedt de leidraad ook een aantal richtlijnen om een ondersteuningsmodel in de praktijk uit te bouwen, met het oogmerk dat de noden van studenten met een functiebeperking kwaliteitsvol en doeltreffend worden ondersteund.
- (2) een informatiedocument met veel gestelde vragen en antwoorden over de omzendbrief ondersteuningsmodel.
- (3) ondersteunende materialen zoals infofiches per functiebeperking (vloer-categorieën), een assessmentvragenlijst, een self-assessment voor studenten en een sjabloon voor een ondersteuningsplan ten De ondersteunende materialen zijn beschikbaar in een digitale databank dat het SIHO voor de instellingen hoger onderwijs ontwikkelde.
- (4) Het SIHO vernieuwde zijn huisstijl en website (www.siho.be) waarop het actuele informatie over het ook voor kandidaat-studenten informatie ondersteuningsaanbod verspreidt. Kandidaat-studenten kunnen daar ook het self-assessment (bereid je overstap voor) downloaden.

3.3 Intervisie en procesbegeleiding

Het SIHO voorzag 17 instellingen hoger onderwijs (12 hogescholen en 5 universiteiten) in advies op maat rond de uitbouw van het ondersteuningsmodel inclusief hoger onderwijs. Het SIHO deed dit doorgaans via een intervisiegesprek met de bevoegde diensten van de onderwijsinstelling. Het SIHO adviseerde waar wenselijk in de opmaak van vacatureberichten voor studentenbegeleiders en/of zorgcoördinatoren, en participeerde in diverse selectiecommissies.

3.4 Vormingsactiviteiten

Het SIHO organiseerde vormingsactiviteiten die maximaal inspelen op de behoeften van de onderwijsinstellingen:

- (1) Op dd.05.09.2017 organiseerde het SIHO een studienamiddag 'ondersteuningsmodel inclusief hoger onderwijs: van beleid naar praktijk' voor de instellingen hoger onderwijs waarop het de leidraad en ondersteunende materialen toelichtte en in dialoog ging met het Kabinet van het Vlaams Ministerie van Onderwijs. Drie instellingen hoger onderwijs (Universiteit Antwerpen, Thomas More, PXL-hogeschool) presenteerden er hun ondersteuningsmodel. Daarna kreeg ook de Vlaamse Vereniging Studenten het woord in het panelgesprek om zijn verwachtingen te verduidelijken en beantwoordde het Kabinet vragen vanuit het SIHO en het publiek. Een vervolg studienamiddag staat ingepland op dd.06.09.2018.
- (2) Op vraag van de instellingen organiseerde het SIHO op dd.18.12.2017 een vormingsdag rond 'studeren met een sensorische beperking'. De vormingsdag zoomde in de voormiddag in op technische hulpmiddelen en aanvraagprocedure (VAPH) en speciale onderwijsleermiddelen en aanvraagprocedure (bij de Cel Speciale

Onderwijsleermiddelen, AGoDi). Het namiddagprogramma ging in redelijke aanpassingen en begeleidingen onder leiding van het SIHO, met input van experts inzake de begeleiding van studenten met een sensorïele beperking. Om de praktijk zo concreet mogelijk over te brengen ontwikkelde het SIHO informatiefilmpjes met getuigenissen van studenten en experts die ruime ervaring hebben in de begeleiding van studenten met een sensorïele beperking.

- (3) Op dd.06.02.2018 organiseert het SIHO een intervisiemoment voor de aanspreekpunten en de begeleiders van het ondersteuningsmodel.

3.4 Afstemming met relevante beleidsinstanties

Het SIHO zette ook in op een overleg en intervisie met de Vlaamse Interuniversitaire Raad (Werkgroep Gelijke kansen), de Vlaamse Hogescholenraad (Overleggroep sociaal beleid) en de Vlaamse Onderwijsraad (Commissie Diversiteit) en de Vlaamse Vereniging van Studenten (VVS). Naast een uitwisseling over de werking van het vernieuwde SIHO en het ondersteuningsmodel inclusief hoger onderwijs, werden verdere vormingsnoden besproken.

Het SIHO zette ook in een afstemming met het leerplichtonderwijs via overleg de met de CLB-sector en beleidsmedewerkers leerplichtonderwijs en hoger onderwijs van de Vlaamse Overheid.

4. Besluit

De Vlaamse Overheid zet met de implementatie van het ondersteuningsmodel inclusief hoger onderwijs een belangrijke stap voorwaarts in het realiseren van inclusief hoger onderwijs. De instellingen hoger onderwijs zetten sterk in om dat ondersteuningsmodel in de praktijk om te zetten. Gezien de nieuwe regeling pas van start ging op 1 september 2017, is het SIHO van mening dat het te vroeg is om al een uitspraak te doen over de effecten van het ondersteuningsmodel inclusief hoger onderwijs. De praktijk leert dat er op dit moment nog aandachtspunten voorliggen die opvolging vragen. Conform zijn kernopdracht, zal het SIHO verder inzetten op de procesbegeleiding van instellingen hoger onderwijs en materialen en vormen ontwikkelen om het beleid verder in de praktijk om te zetten. Dit laat toe om naast de good practices ook de knelpunten systematisch in kaart te brengen. Op basis van die informatie kan het SIHO zijn brugfunctie naar de overheid toe terdege opnemen en is hij bereid om naar het einde van dit academiejaar toe, samen met de instellingen, de nieuwe regeling nauwgezet te evalueren en hierover te rapporteren.